

BIBΛIO

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΠΟΥΛΥ ΚΡΗΜΝΙΩΤΗ

Ανασύσταση της πρόσληψης του σολωμικού έργου

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ*

» **Η πολύτιμη** συμβολή του Γιώργου Βελουδῆ στα σολωμικά ζητήματα είναι δεδομένη. Βαθῶς γνώστης της νεοελληνικής γραμματείας, μελετητής του ευρωπαϊκού και δη του γερμανικού ιδεαλισμού και των επιδράσεων που αυτός άσκησε στους σημαντικούς ρομαντικούς δημιουργούς -κυρίως τους ποιητές- του 19ου αιώνα, μας έδωσε λαμπρά δείγματα φιλολογικής και ερευνητικής οξύτητας και ευαισθησίας, φωτίζοντας ή επαναπροσδιορίζοντας πτυχές της προσωπικότητας και του έργου του Διονυσίου Σολωμού. Στην προκειμένη περίπτωση πραγματοποιεί μία, ομολογουμένως καινοτόμα, «πολιτική ανάγνωση» αυτού του έργου, ενώ παράλληλα επιχειρεί, με απόλυτη επιτυχία, την εξάρθρωση και τη διαλεύκανση των ιδεολογικών και εθνοκεντρικών μηχανισμών που συνέβαλλαν στην «εθνικοποίηση» του δημιουργού του. Που συνήρτησαν στην καλυπτόμενη του «στις ανάγκες και τα κελύσματα της εθνικής ιδεολογίας», εμπλέκοντας το όνομά του σε καθετί το εθνικό, συσκοτίζοντας ή παρερμηνεύοντας πτυχές του έργου, της ζωής και της σκέψης του. Γεγονός που, κατά την άποψη που μελετητή, υπήρξε η κύρια αιτία για την παραγνώριση της ύψιστης αισθητικής αξίας του σολωμικού έργου.

Για την επίτευξη των εξ αρχής δηλωμένων, ιδιαίτερος φιλόδοξος στόχος του, ο Γιώργος Βελουδῆς επιχειρεί την ανασύσταση της διαχρονικής πρόσληψης του σολωμικού έργου, από τον Σπυρίδωνα ως τις μέρες μας, με βασικό εργαλείο την έννοια «ιδεολογία», προκειμένου να πραγματοποιήσει μία «πολιτική ανάγνωση», τόσο του ίδιου του έργου, όσο και των αναγνωστικών προσεγγίσεων του για πάνω από εκατόν εβδομήντα χρόνια. Παρακολουθεί, καταλεπτώς και με σύνεση, την πορεία της ιδεολογικής εθνικοποίησης του ποιητή, ρίχνοντας φως στα επιμέρους σημεία της, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι το «εννοιολόγημα» του έθνους αποτέλεσε το σημαντικότερο πολιτικό ιδεολόγημα της άρχουσας νεοελληνικής «εθνικής» ιδεολογίας από τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους. Κάτι που κάνει χωρίς να αρκείται σε απλές διαπιστώσεις, αλλά προχωρώντας σε βάθος, ψηλαφώντας τα αίτια που, κατά τη γνώμη του, συνέβαλλαν στην πρώιμη προσαρτητική του Σολωμού στο άρμα της εθνικής ιδεολογίας, αρχής γενομένης από την αναγνώση του σε «εθνικό ποιητή» από τον Πολυλά, που είχε ως συνέπεια την ταύτιση του ιδεαλιστικού εθνισμού των επαναστασιακών θαυμαστών

του με τον ελλαδικό μεγαλοϊδεατισμό.

Με τη βεβαιότητα ότι η επίμονη προσπάθεια να υπαχθεί ο Σολωμός στα δεδομένα της «εθνικής ιδεολογίας» δεν ήταν άδολη, αλλά υπαγορευόταν από συμφέροντα που δεν σχετίζονταν άμεσα ούτε με το έργο του ούτε με τη ζωή του, διερευνά τις πολιτικές θέσεις και την αντιεξουσιαστική του «δράση», τόσο στα επαναστασιακά όσο και στα ελλαδικά ζητήματα. Και καταλήγει στην επισήμανση δύο, κυρίως, φάσεων στην πολιτική-ιδεολογική του εξέλιξη: αυτήν της νεανικής του στρατεύσης, που τον έφερε αντιμέτωπο με τον αγγλικό αυταρχισμό στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Ζάκυνθο (1821) και με την τουρκική απολυταρχία στην Ελλάδα και την άλλη, της ωριμότητας, κατά τη διάρκεια της οποίας, χωρίς να πάψει να διακατέχεται από φιλελεύθερα αισθήματα και υψηλά δημοκρατικά ιδεώδη, αυτοεγκλείστηκε, «εσωτερικεύοντας» οποιοδήποτε ιστορικοπολιτικό γεγονός ή ερέθισμα» καλλιτεχνώντας το ένδοξα μιας εξωπραγματικής Ιδέας-Πατρίδας και διατηρώντας σχέσεις με τα διάφορα ουτοπιστικά και μυστικά ιδεολογήματα που εκφράστηκαν στην Ευρώπη κατά την περίοδο 1831-1848.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεθοδική, όσο και εξαντλητική, προσέγγιση-ανάγνωση, που επιχειρεί ο συγγραφέας, των ιστορικών, κοινωνικών και ευρύτερα νοουμένων πολιτισμικών συνθηκών που συνέβαλλαν στην καθιέρωση του όρου «Εθνική Ποίηση», αμέσως μετά την εθνικοποίηση της ορθοδοξίας. Γεγονός που, εν συνεχεία, τον οδηγεί στον εντοπισμό και στην κατάδειξη των σκοπιμότητων που οδήγησαν, από πολύ νωρίς, στην εθνικοποίηση του Σολωμού, παρά τη ριζική απόκλισή του από το μεγαλοϊδεατικό κοσμοεπίδωλο των αθηναίων φαναριωτών και παρά τη καθόδη πολιτισμική και ιδεολογική αντίθεση που χώριζε την οθωνική Αθήνα από τα αγγλοκρατούμενα Επτάνησα προφανώς γιατί, ερήμην του, ανταποκρινόταν, πολύ περισσότερο από τους άλλους διεκδικητές του τίτλου ελλαδίτες ομοτέχνους του, στις απαιτήσεις του τίτλου του εθνικού ποιητή. Ανταποκρινόταν στους όρους της νεότερης έννοιας εθνική ποίηση/φιλολογία στο περιεχόμενο, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αιτήματά της, όπως αυτά είχαν, με αφήγεια, προσδιοριστεί από τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους ως το 1860.

Κατά τον συγγραφέα, σημαντικό ρόλο στην εθνικοποίηση του Σολωμού διαδραμάτισε η γλώσσα του, η οποία φαίνεται ότι ικανοποιούσε απόλυτως το αίτημα για τη δημιου-

Γιώργος Βελουδῆς
«Ο Σολωμός των Ελλήνων Εθνική ποίηση και ιδεολογία: Μια πολιτική ανάγνωση», Εκδ. Πατάκης, σελ.344, τιμή:19,59

ργία και επικράτηση μιας γλώσσας εθνικής, πρόσφορης για την καλλιέργεια μιας εθνικής ποίησης. Αίτημα που, βέβαια, υπήρχε, διάχυτο έστω, πολύ πριν συγκεκρινοποιηθεί και επισημοποιηθεί από τον Ψυχάρη, για τον οποίο «εθνική φιλολογία/λογιστική και εθνική γλώσσα συναποτελούσαν ένα ενιαίο σύνολο, με κοινό στόχο την κρατική προέκταση του έθνους». Παράλληλα με τη γλώσσα, στην εθνικοποίηση του Σολωμού συνέβαλλε και η μετρική του, πολύ περισσότερο από τη στιγμή που είχε ιδεολογικοποιηθεί και εθνικοποιηθεί ο ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος, παρά το γεγονός ότι, τόσο η γλώσσα του όσο και η μετρική του είχαν εμπιστοσύνη από τους Σούτσους και τον Ραγκαβῆ. Αλλά και η εκκλιση δεν στάθηκε αμέτοχη στην όλη υπόθεση συνέπραξε και αυτά στην εθνικοποίηση του ποιητή, αμέσως μετά τον θάνατό του (1857), με στόχο τη σύζευξη της νεοελληνικής εθνικής και πατριωτικής ποίησης με τη θρησκεία.

Η Γιώργος Βελουδῆς παρακολουθεί όλη την πορεία της εθνικοποίησης του Σολωμού, από την πρώιμη μύηση και ανακρίβησή του σε εθνικό ποιητή, από τον Σπυρίδωνα Τρικοπίτη και τον Γεώργιο Ψύλλα ως την οριστική, επίσημη ενθρόνισή του στο βήμα του εθνικού ποιητή από τον Ιωάννη Πολυλά και την καθιέρωσή του, ως τέτοιου, στη συνείδηση των νεοελλήνων. Πράγμα που κάνει επιχειρώντας μία, όπως το απαιτούν οι περιστάσεις, πολιτική ανάγνωση, τόσο του σολωμικού έργου όσο και όλων όσα γράφτηκαν, ειπώθηκαν και έγιναν γύρω από τη ζωή και το έργο του μεγάλου Ζακύνθιου, καθοδη-

Με τη βεβαιότητα ότι η επίμονη προσπάθεια να υπαχθεί ο Σολωμός στα δεδομένα της «εθνικής ιδεολογίας» δεν ήταν άδολη, αλλά υπαγορευόταν από συμφέροντα που δεν σχετίζονταν άμεσα ούτε με το έργο του ούτε με τη ζωή του, διερευνά τις πολιτικές θέσεις και την αντιεξουσιαστική του «δράση», τόσο στα επαναστασιακά όσο και στα ελλαδικά ζητήματα

γιμένους, σε όλη τη διάρκεια του πολύ ενδιαφέροντος και πρωτότυπου εγχειρήματός του, από ένα κριτήριο: «την πρόσληψη του υπό εξέταση προσώπου και έργου, δηλαδή την αποδοχή του μέσα στο χρόνο, την υποδοχή και την αποδοχή του από τους εκάστοτε νέους δέκτες και φορείς του».

* Ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου είναι ποιητής

